

Notáhta • Notat

Geasa/Til: «TilSbr_Navn»

Min čuj./Vår ref: 12/81 - 84

Beaivi/Dato: 15.01.2014

Kommentarer til forslag til endringer i norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Den samiske arbeidsgruppa har gjort en del endringer i signert versjon av norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Disse er som følger:

- Konvensjonens fortale er uendret. Arbeidsgruppa mener at fortalens ordlyd er dekkende slik den foreligger.
- I art.1 er 2. ledd som omhandler hvem denne konvensjonen gjelder for er utelatt, men er tematisk omhandlet i art 3, 2. ledd. Konvensjonens formålsbestemmelse er flyttet til art. 1, men er uendret i ordlyd.
- Arbeidsgruppa har foreslått ny ordlyd i art.2.
- Art.2, 1. ledd lyder slik: ”Uavhengig av konvensjonens formål i samsvar med artikkel 1 skal denne tillempes med respekt for rett til reinbeite basert på sedvanemessig bruk, herunder rettigheter basert på sedvane, urminnes hevd, alders tids bruk og hevd i samsvar med folkeretten.” Formuleringen har en uheldig ordlyd, da det fremstår som en selvmotsigelse. Jeg foreslår at formuleringen endres til: ” I tillegg til konvensjonens formål uttrykt i artikkel 1 skal konvensjonen tillempes med respekt for rett til reinbeite basert på sedvane, urminnes hevd, alders tids bruk og hevd i samsvar med folkeretten.”
Urminnes hevd i svensk rett er i stor grad tilsvarende med rettsinstituttet alders tids bruk i norsk rett.
- Art. 2, 2. ledd er utformet med grunnlag i situasjonen for reinbeitedistrikt som har fått tildelt nye områder for sin reindrift av statene. Dette er en del av en politikk som ble ført av statene, hvor man var motivert av behov for å markere landets råderett over eget område. Dette førte til at enkelte reineiere ble tilvist nye områder uten at det ble tatt hensyn til opparbeidet sedvanerett for andre reineiere. Dette er grunnlaget for konflikten som har oppstått i for eksempel indre Troms. Arbeidsutvalget ønsker å uttrykke at konvensjonen ikke må anvendes slik at noen reinbeitedistrikt mister grunnlaget for sin reindrift. Reindrifutøverne i disse områdene vil derfor ha forskjellig rettsgrunnlag for sin drift. Arbeidsutvalget ser behov for at denne uavklarte rettssituasjonen blir løst gjennom prosesser som må ledes av den norske og svenske stat.
- Art. 2, 3. ledd er en ytterligere presisering av innholdet i underskrevet versjons art.8.
Anvendelsen av konvensjonen skal ikke innebære noen forandring i opparbeidete rettigheter til reindrift. Situasjonen hvor det foreligger uavklarte rettsforhold i den grenseoverskridende reindriften må finne sin løsning gjennom prosesser utenfor norsk-svensk reinbeitekonvensjon. I mellomtiden må ikke anvendelsen av konvensjonen føre til permanent forandring i retten til reinbeite på sedvanemessig grunnlag. Domstolsavgjørelser om omfang av rettigheter grunnet på sedvanemessig bruk har fortrinn for avgjørelser tatt med grunnlag i konvensjonen. Konvensjonen begrenser heller ikke retten til å få omfanget av rettigheter grunnet på sedvanemessig bruk prøvet for de alminnelige domstoler.
- Art.3, 1. ledd er samsvarende med underskrevet konvensjon og legger til grunn at også den reindrift som skjer med hjemmel i konvensjonen skal utøves i samsvar med nasjonal rett i det land hvor reindriften utøves.

- Art. 3, 2. ledd erstatter det signerte utkastets art. 1, 2. ledd og er en presisering av partsforholdet. Det er fortsatt statene som er parter til konvensjonen og det er partenes oppgave å formidle og besørge at konvensjonen og ordninger som er opprettet med hjemmel i konvensjonen blir etterlevd på en lojal måte.
3. ledd er innarbeidet med sikte på å presisere at det kan forekomme privatrettslige rettigheter ved siden av eller uavhengig av rettigheter som tilligger reinbeitedistriktet eller samebyen på kollektivt grunnlag.
- Art.4, 1. ledd er en skjerping av underskrevet versjons art. 4, 1. ledd. Nasjonal myndighet skal i sin vurdering se til at området beskyttes mot tiltak i samme utstrekning som gjelder for landets egen reindrift. Det vises da til nasjonal lovgivning, sedvaner og alders tids bruk/urminnes hevd og rettslige avgjørelser i de respektive land. Disse tiltakene må være forenlige med samiske rettigheter som urfolk i følge folkerettens bestemmelser. Her er det tenkt på situasjoner hvor innskrenkelser i retten til utøvelse av samiske reindrift fratrar den reindriftssame eller den gruppe reindriftssamer som blir rammet bl. "retten til sammen med andre å utøve "sin...kultur", eller "bli(r) fratatt sitt eksistensgrunnlag", eller utsettes for krenkelser ved manglende anerkjennelse av rettigheter som foreskrevet i spesielt ILO-k 169 art. 14. Dette er nærmere presisert i FN's urfolkserklæring jf. art. 26 og art. 8, bokstav b og c.
- Art. 4, 2. ledd presiseres at reineiere som likevel berøres av tiltak tillatt av staten skal sikres alternative reinbeiteområder av tilsvarende størrelse, kvalitet og rettslig status. I de tilfeller hvor noen reinbeitedistrikt, sameby, eller siida må oppgi deler av sine reinbeiteområder til fordel for konvensjonens gjennomføring, skal de ha krav på samme saksbehandling og vurdering og samme beskyttelse som foreskrevet i 1. ledd. Reineiere som tvinges til å avstå reinbeiteområder skal videre gis mulighet til å vende tilbake til det opprinnelige området så snart dette er mulig.
- Art. 4, 3.ledd presiserer at den vurdering som pålegges nasjonal myndighet hva gjelder den framtidige mulighet til å bedrive en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift skal omfatte samtlige i årstidsområder.
- Art. 5 er uendret.
- Art. 6, 1. ledd konstaterer de ulike alternative grunnlag for grenseoverskridende reindrift.
- 2. ledd legger til grunn at retten til grenseoverskridende reinbeiting er en privatrettslig rettighet som bør reguleres gjennom samarbeidsavtale mellom de berørte reinbeitedistrikter og samebyer. Samarbeidsavtale bør ideelt sett framforhandles og opprettes direkte mellom de berørte parter og omhandle rettigheter som partene har rettslig rådighet over.
- 3.ledd omhandler den situasjon at aktuelle parter innen en frist fastsatt til seks måneder etter konvensjonens iverksettelse ikke har meddelt Reinbeitemnden at de har blitt enige om at områdeprotokollen skal gjelde i de områder som de blir berørt av, skal de etter eget tiltak innlede forhandlinger om samarbeidsavtale.
- 4. ledd omhandler hva samarbeidsavtalen kan omfatte. Det forutsettes at samarbeidsavtalens omfang skal kunne utvides med bistand fra statlige myndigheter, mest aktuelt ved hjelp av ekspropriasjon av tredjemanns interesser, i de tilfeller hvor dette kan bidra til å løse et spørsmål om geografisk omfang.
- 5.ledd forutsetter i likhet med det signerte utkastet at samarbeidsavtalen kunngjøres og godkjennes av Reinbeitemnden.
- 6. ledd omhandler den situasjon at de aktuelle parter ikke makter å bli enige om samarbeidsavtale innen utløpet av ett år etter konvensjonens ikrafttreden. Dette kan skyldes den kjensgjerning at nasjonale myndigheter både i Norge og Sverige over lang tid med, eller uten, tilstrekkelig rettslig hjemmel har gjort beslutninger som har påvirket den faktiske rådighet over reinbeiteområdene. Det kan således oppstå uenighet mellom de aktuelle parter om samarbeidsavtalenes omfang og hvilke disposisjoner som kan være aktuelle både med

hensyn til tid og sted. I slike tilfeller skal forhandlingene fortsette med Reinbeite nemnden som mekler.

Skulle det etter seks måneder med Reinbeite nemndens aktive deltakelse og megling fortsatt ikke være enighet om samarbeidsavtale, kan Reinbeite nemnden beslutte i spørsmål om beiteområder, beitetider og høyeste reintall i samsvar med konvensjonens formål i samsvar med art. 1, og under hensyn til anerkjente sedvanemessige rettigheter og om nødvendig under hensyn til den andre parts vitale behov i samsvar med art. 2.

- 7. ledd gir de aktuelle parter adgang til å påklage Reinbeite nemndens beslutning til Overprøvningsnemnden i samsvar med artikkel 16. Overprøvningsnemnden skal etter slik klage med endelig virkning fastsette fordeling av beiteområder, beitetider og høyeste reintall i samsvar med artikkel 1 og artikkel 2. Det legges her til grunn at de aktuelle parter ved klage til Overprøvningsnemnden aksepterer denne nemndens kompetanse til å avgjøre de aktuelle spørsmål med endelig virkning. Overprøvningsnemndens behandling kan avskjæres kun ved at en part reiser søksmål for de ordinære domstoler. Forøvrig må det legges til grunn at Overprøvningsnemndens beslutning kan overprøves av domstol som kan oppheve nemndens beslutning dersom det foreligger formelle eller materielle feil, jf. de nasjonale prosessuelle bestemmelser om domstolens adgang til å overprøve voldgiftsdom.
- 8. ledd bekrefter hovedregelen i 2. ledd om at primærløsningen til enhver tid bør være basert på samarbeidsavtale mellom de aktuelle parter. Derfor skal partene, uten hensyn til hvordan gjeldende ordning har kommet i stand, kunne inngå samarbeidsavtale som skal avløse den tidligere ordningen. Likeså erkjenner dette leddet partenes adgang til å kreve nye forhandlinger 10 år etter at den gjeldende ordning ble etablert. Selv om teksten ikke forutsetter at et slikt krav vil måtte begrunnes, vil den alminnelige formodning være at det ikke fremmes krav om endringer med mindre parten i kravet om nye forhandlinger angir en årsak eller bakgrunn for kravet. Dersom det ikke oppnås enighet om samarbeidsavtale, vises det til 6. og 7. ledd ovenfor.
- Art. 7 utgår fordi innholdet er innarbeidet i art. 6.
- Art. 8, 1. ledd omhandler rett til erstatning i de tilfeller en godkjent samarbeidsavtale, eller beslutning fattet av Reinbeite nemnden eller Overprøvningsnemnden medfører begrensninger i sin bruk av områder de har ervervede rettigheter til i kraft av sedvane eller alders tids bruk/urminnes hevd. Det vises her til de alminnelige nasjonale rettsregler om beskyttelse av privatrettslige rettigheter og rett til erstatning i de tilfeller hvor dette er begrunnet med offentlige interesser.
- 2. ledd bygger på den forutsetning at Reinbeite nemnden og eventuelt Overprøvningsnemnden i sin saksbehandling har gjennomført en tilfredsstillende vurdering i samsvar med artikkel 2 og således har tilegnet seg kunnskap om i hvilke utstrekning områdeprotokollen eller egne beslutninger vil medføre tap av beiteland eller begrensninger i en rettslig relevant tradisjonell bruk som kan betinge krav om erstatning til en berørt part. Nemndenes vurdering av disse forhold, skal skje på bakgrunn av denne konvensjon og forutsettes rapportert til den relevante nasjonale myndighet i det land hvor den tapsbringende omstendighet foregår. Øvrige tap og begrensninger forutsettes ikke regulert av denne bestemmelse.
- 3. ledd legger til grunn at den nasjonale kompetente myndighet, som i de fleste tilfeller antas å være Landbruksdepartementet i Norge eller Jordbruksdepartementet i Sverige, med hjemmel i denne konvensjon plikter å fremme rettslig skjønn med sikte på fastsettelse av erstatning for de påførte tap og ulemper som følger av konvensjonens gjennomføring.
- Art. 9 er uendret.
- Art. 10 er uendret.

- Art. 11 omhandler Reinbeitenemndens sammensetning. Arbeidsutvalgets vurdering er at sammensetningen av nemndene bør ta hensyn til behovet for kunnskaper om de lokale og/eller nasjonale reguleringer og forhold på de respektive sider av grensen og at dette kan imøtekommes ved at det oppnevnes to alternative ledere i nemndene. Det foreslås derfor at de alternative lederne leder hvert annet møte, men fortsatt således at begge er til stede dog uten at den andre ikke deltar i nemndens saksbehandling eller beslutninger.
- Art. 12, 1. ledd er endret for å harmonisere med de endringer som framkommer av endret tekst i artikkel 6. Dette gjelder også de endringer som er foretatt i
- 2. ledd pkt. 7 og 8.
- 3.ledd har fått en tilføyd siste setning hvor det presiseres at de årlige rapporter til landenes regjeringer også skal omfatte de beslutninger som nemnden eller Overprøvningsnemnden har fattet i samsvar med artikkel 6. Dette anses viktig fordi disse rapporter vil kunne være viktig i den utstrekning de kan bidra til framtidig harmonisering av konvensjonen i samsvar med de berørte reinbeitedistrikters og samebyers erfaringer og behov, og videre vil disse rapporter bidra til god informasjon om de forhold som er vektlagt i nemndens virksomhet.
- *Art. 15. Det er foreslått et nytt 2. ledd som synes å være unødvendig og som antas å bero på en inkurie.*
- Art. 17 omhandler Overprøvningsnemndens sammensetning. Det vises til art.11 og den vurdering som gjelder Reinbeitenemndens sammensetning. Den samme vurdering gjelder for Overprøvningsnemnden.
- Art. 24, 1. ledd, andre setning er foreslått endret således: Før reinen tilbakeføres **skal** annet berørt reinbeitedistrikt og berørt sameby **varsles**.